

ARQUIVO FRANCISCO FERNÁNDEZ DEL RIEGO

O pasado 7 de xaneiro de 2013 cumpríronse os cen anos do nacemento de Francisco Fernández del Riego. Con tal motivo, no boletín NOVAS PENZOL quixemos contribuír a dar a coñecer a súa figura e a súa obra.

Debido á extensión da súa obra literaria e ao seu colosal labor no eido do galeguismo cultural e político, que queda manifestado na magnitude do seu arquivo, decidimos adicarlle dous números deste boletín. No número 3 recollemos a súa obra como autor de monografías, prologuista, editor literario e articulista en revistas, así como monografías e artigos sobre a súa persoa e obra. Agora, neste número 5, facemos unha breve descrición do seu arquivo.

O Arquivo Fernández del Riego está formado por unha amplísima e variada documentación. A súa correspondencia, xerada tanto por razóns persoais coma por razón das súas actividades culturais e políticas, os documentos políticos e literarios, a compilación de colaboracións tanto propias coma doutros moitos escritores na prensa, así como de novas de tema cultural e político, etc., fan que este arquivo dispoña dun material fundamental para o estudo e coñecemento do século XX en Galicia.

Confiamos en que esta información poida resultar de utilidade.

Saúdos cordiais,

Silvestre Gómez Xurxo
Responsábel de Novas Penzol

Debuxo de Francisco Fernández del Riego por Luis Seoane, 1977

ARQUIVO FRANCISCO FERNÁNDEZ DEL RIEGO

Francisco Fernández del Riego en recoñecemento ao pobo de Vigo, cidade na que viviu e traballou a maior parte da súa vida, outorgoulle a doazón da súa biblioteca, arquivo e colección artística mediante escritura pública do 25 de abril de 1995. O Concello de Vigo, conforme ao convenio asinado e aprobado por unanimidade na sesión plenaria do 25 de xaneiro de 1995, instalou estes fondos na Casa Galega da Cultura de Vigo, tras unha importante remodelación. Aos fondos documentais inicialmente doados sumáronse as aportacións feitas en vida polo propio Fernández del Riego e, finalmente, tras o seu pasamento en 2010, incorporouse un pequeno grupo a modo de legado.

O ARQUIVO FRANCISCO FERNÁNDEZ DEL RIEGO está formado por un fondo de volume moi considerable, que ocupa aproximadamente 99 metros lineais, con documentos de temática moi variada que foron producidos e/ou compilados polo autor ao longo de máis de oitenta anos. Este arquivo garda documentación importantísima para o estudo do século XX en Galicia e especialmente no que atinxe aos campos da política e da cultura.

Cadro de clasificación

Os fondos do arquivo están organizados segundo o seguinte cadro de clasificación:

1. FONDO ORGÁNICO

1.1. DOCUMENTOS PERSOAIS

- 1.1.1. Correspondencia
- 1.1.2. Individuais
- 1.1.3. Homenaxes

1.2. DOCUMENTOS FAMILIARES

1.3. PATRIMONIO E ADMINISTRACIÓN

1.4. FUNCIÓN E ACTIVIDADES

- 1.4.1. Función docente
- 1.4.2. Actividade política e galeguismo
- 1.4.3. Actividade editorial
- 1.4.4. Institucións e asociacións
- 1.4.5. Actividade sociocultural

1.5. DOCUMENTOS CIENTÍFICOS E LITERARIOS

2. FONDOS ESPECIAIS

2.1. FIGURATIVOS

- 2.1.2 Fotografías
- 2.1.2. Selos
- 2.1.3. Carteis
- 2.1.4. Debuxos

2.2. COLECCIÓN FACTICIAS

- 2.2.1. Documentos de contido cultural
- 2.2.2. Documentos de contido político
- 2.2.3. Recortes de prensa

FONDO ORGÁNICO

Documentos persoais

CORRESPONDENCIA

Neste apartado están descritos máis de 6000 documentos, pertencentes a 926 remitentes, instalados en 34 caixas. Mais este grande volume non recolle toda a correspondencia do arquivo, pois a referida ás súas funcións e ás diversas actividades, como a política e a editorial, tamén é numerosa e descríbese no apartado correspondente.

Esta correspondencia é de moita importancia para o coñecemento da Galicia do século XX, especialmente para todo o referente ao galeguismo político e cultural, pois contén cartas dos máis significados escritores, ensaístas, artistas... da cultura galega. Citamos, entre outras cartas, as de:

- Ramón Piñeiro
- Ricardo Carvalho Calero
- Ramón Otero Pedrayo
- Vicente Risco
- Ramón Cabanillas
- Álvaro Cunqueiro
- Luis Seoane
- Ánxel Fole
- Basilio Losada.
- Domingo García-Sabell
- Xosé Neira Vilas
- Eduardo Blanco-Amor
- Isaac Díaz Pardo
- Manuel Colmeiro

Tamén hai correspondencia con escritores doutras culturas, por exemplo dos portugueses Manoel Rodrigues Lapa (327 cartas) e Joaquim Montezuma de Carvalho.

DOCUMENTOS INDIVIDUAIS E HOMENAXES

Os restantes documentos persoais son documentos individuais que aportan información biográfica de Francisco Fernández del Riego, en aspectos coma o académico (apuntes, certificados de estudos, títulos, etc.), viaxes (por Galicia, España, Portugal e outros países

européos e suramericanos), procesos xudiciais que sufriu durante a ditadura franquista, documentación de homenaxes, honores e premios.

NOTA: No número 3 de NOVAS PENZOL aparece a relación de honores e premios que recibiu o autor.

Documentos familiares

Os documentos familiares son referentes á súa dona Evelina Herbella, ao seu pai Vicente Fernández e ao seu irmán Domingo.

A este último pertence a maioría da documentación, relacionada coa súa actividade política dentro do Partido Galego Social Demócrata, na etapa da transición.

Patrimonio e administración

Este fondo consta de 1 caixa con documentación variada que vai de 1938 a 2007, na que se atopan, entre outros, documentos referentes a:

- Contratos de edición.
- Correspondencia bancaria.
- Xustificantes de ingresos e gastos.
- Biblioteca persoal: doazóns, rexistro de libros, correspondencia.
- Solicitudes de préstamo de obras de arte que actualmente integran o seu museo.

Función e actividades

Esta é unha sección do arquivo bastante extensa. Inclúe os documentos xerados na súa función como docente e a relativa á actividade política, editorial e sociocultural.

FUNCIÓN DOCENTE

Del Riego foi profesor Axudante de Cátedra de Dereito Civil na Universidade de Santiago de 1934 a 1937. Deste labor consérvanse traballos realizados polos seus alumnos,

cualificacións e documentación relativa tanto ao seu nomeamento como á súa inhabilitación docente.

Tamén se garda algunha documentación referente á súa actividade como profesor de ensino medio en Vigo e como membro de tribunais para teses de doutoramento.

ACTIVIDADE POLÍTICA E GALEGUISMO

O fondo referido á actividade política e galeguismo abrangue unha vasta e variada documentación que vai 1918 ao 2005, sobre actividade política e galeguista en distintos ámbitos e nas seguintes seccións:

UNIVERSIDADE

Agrupación documental miscelánea formada polo produtor, na que se recollen documentos relativos a diferentes actividades na Universidade de Santiago de Compostela durante a etapa republicana:

- Representante estudantil: Presidente da Asociación Profesional de Estudiantes de Derecho, asociada á Federación Universitaria Escolar (FUE).
- Correspondencia sobre colaboración na prensa da época.
- Ultreya.
- Correspondencia con estudantes e intelectuais cataláns.
- Correspondencia coa axencia de noticias FEBUS.
- Documentación relacionada co Congreso das Minorías Nacionais Europeas, vinculado á Sociedade de Nacións e coa Agrupación Universitaria Española Pro Sociedade de Nacións.

PARTIDO GALEGUISTA

A actividade galeguista abrangue principalmente ao Partido Galeguista, na etapa de actividade política durante a Segunda República e a ditadura franquista.

II República

Os documentos agrúpanse en tres apartados menores:

- Declaracións de principios, manifestos, recortes de prensa, e fundamentalmente correspondencia con membros do partido como Alexandre Bóveda, Álvarez Gallego, Núñez Búa e Gómez Román.
- Documentos xerados como consecuencia da actividade de Fernández del Riego como Secretario Xeral da Federación de Mocidades Galeguistas
- Documentación de Fernandez del Riego coma Secretario Técnico da 1ª sección da Asemblea de Municipios Galegos e membro da Comisión de Propaganda do Comité Pro Estatuto de Autonomía.

Ditadura franquista

Francisco Fernández del Riego mantivo agochada a documentación orixinal relacionada coa actividade clandestina do Partido Galeguista durante a ditadura franquista. Esta documentación inclúe a correspondencia e o intercambio de informes e documentos, agrupados nos seguintes apartados:

- Documentación interna do Partido Galeguista: destacan a correspondencia con Ramón Piñeiro (66 unidades) e diversos informes, circulares, etc, ata un total de 98 documentos.
- O Partido Galeguista e o Consello de Galiza, creado en 1944 en Montevideo e presidido por Castelao, recóllense principalmente informes deste último ao galeguismo interior.
- O Partido Galeguista e GALEUZCA: sobre as relacións do Partido Galeguista co pacto Galeuzca, conservándose correspondencia, informes, declaración de principios, publicacións catalás e vascas, etc.
- O Partido Galeguista e o exilio francés: documentación xerada pola actividade galeguista no exilio en Francia, da que forman parte a correspondencia con Xoán Xosé Plá Fernández, Presidente do Frente Liberador Gallego e logo membro do P.G.; así como informes, manifestos, discursos, retallos de prensa, etc, dos grupos galegos exiliados en Francia.

O galeguismo e os centros galegos

Neste apartado están tamén descritos unha importante cantidade de documentos, de variado contido, relativos ás relacións entre o interior e os emigrados. Principalmente co Centro Galego de Bos Aires, do que Francisco Fernández del Riego foi representante en Galicia entre 1949 e 1968. Figuran as seguintes agrupacións:

- Os centros galegos na Arxentina: figura sobre todo correspondencia pero tamén expedientes sobre a realización de viaxes a Arxentina por membros do galeguismo interior, folletos, textos, etc...Os centros galegos noutros puntos do estranxeiro: formado por correspondencia.
- Os centros galegos en España.
- Congresos da emigración galega: documentación reunida en torno ao I e III Congresos da emigración galega e as Xornadas de Hermandades de Galicia.
- Recortes de prensa.

Outra actividade política

Esta sección inclúe a documentación relacionada coa actividade política diferente do Partido Galeguista, datada entre 1965 e 1993.

- Partido Socialista Galego: documentación de Fernández del Riego como membro, figura documentación interna, un expediente sobre as relacións con socialdemócratas alemáns, e documentos da Candidatura Democrática Galega

- Actividade política varia: contén documentación referente a iniciativas concretas e apartidarias coma Realidade Galega ou Galicia Vive.

ACTIVIDADE EDITORIAL

A actividade editorial abrangue documentación, numerosa e variada, dos proxectos e empresas nas que Fernández del Riego participou de maneira activa.

- Industria Conservera e Industrias Pesqueras: Publicacións nas que Del Riego traballa á súa chegada a Vigo na década dos anos 40. Figuran correspondencia, e sobre todo material e artigos para publicar.
- La Noche. Suplemento del Sábado (1949-1950): consérvanse traballos orixinais de diversos autores coma Otero Pedrayo, Carvalho Calero, Cunqueiro... e a correspondencia co director do xornal José Goñi Aizpurúa.
- Editorial Galaxia: Del Riego é un dos fundadores e piares da editorial nos seus comezos. Trátase da agrupación máis relevante dentro da actividade editorial. Figuran tamén documentos de proxectos asociados a Galaxia (Revista de Economía de Galicia, Grial, Artes Gráficas Galicia, S.A.), cunha importante correspondencia e con textos orixinais, tanto de monografías como de artigos.
- Gran Enciclopedia Gallega Silverio Cañada: de menor volume, figura correspondencia

INSTITUCIÓNS E ASOCIACIÓNS

No número 3 de NOVAS PENZOL, relacionamos as institucións e asociacións das que Fernández del Riego formou parte. No seu arquivo atópase descrita documentación de temas variados (correspondencia, estatutos e regulamentos, comunicacións, publicacións, etc) de ADEGA, ANABAD, Asociación Cultural Auriense, Asociación Cultural de Vigo, Asociación de Escritores de Galicia, Asociación de Escritores en Lingua Galega, Asociación Española de Críticos Literarios, Auditorio de Galicia, Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades, Concello de Vigo, Casa Galega da Cultura, Consello da Cultura Galega, Fundación Otero Pedrayo, Fundación Penzol, Real Academia Galega, Seminario de Estudos Galegos, etc.

ACTIVIDADE SOCIOCULTURAL

Documentos relativos á participación de Francisco Fernández del Riego en actividades de carácter cultural e social. Divídese nos seguintes grupos:

- Conferencias e congresos
- Exposicións
- Homenaxes

- Membro de xurados
- Presentacións de libros
- Outra actividade sociocultural

Documentos científicos e literarios

Esta sección abrangue un conxunto da obra de Francisco Fernández del Riego. Divídese en dous grandes bloques: obra manuscrita e obra impresa. En canto aos tipos figuran sobre todo textos para monografías, colaboracións bibliográficas, textos para discursos e conferencias e numerosos artigos xornalísticos dende a súa etapa de bacharel ata a actualidade. Destacaremos só algúns elementos tendo en conta que a obra publicada de Fernández del Riego xa foi abordada no devandito número 3 de Novas.

- Colaboracións e guións radiofónicos na BBC de Londres: sobre as emisións galegas na radio británica postas en marcha en 1947, fundamentalmente formada polos guións.
- Obra inédita; Traballos non publicados, algúns foron presentados a concursos na década de 1950 e outros son de factura máis recente. Ocupan 1 caixa de arquivo.

FONDOS ESPECIAIS

Fondos figurativos

FOTOGRAFÍAS

Trátase, principalmente, de instantáneas relacionadas con actos e xuntanzas nas que participou Francisco Fernández del Riego. Xunto a estas existen algúns retratos, principalmente de Don Paco aínda que tamén de amigos e familiares. A modo anecdótico poderemos atopar fotografías dalgunha paisaxe e obxectos. Do total das fotografías están descritas 941; comprendidas entre os anos 1914 e 1986, que xiran en torno á súa vida.

SELOS

Agrúpanse en 50 álbumes de diverso tamaño. Respectouse o criterio orixinal de ordenación que respondía a súa procedencia segundo países. Abranguen, na práctica totalidade, diferentes períodos do século XX.

CARTEIS

Están clasificados segundo materias (congresos, política, emigración, turismo, etc.), en 52 cartafolios. Corresponden á segunda metade do século XX e primeiros anos do presente.

DEBUXOS

Este grupo está formado principalmente por:

- Orixinais para a ilustración de obras editadas en Galaxia. 1 cartafol.
- Caricaturas e debuxos de Francisco Fernández del Riego: excluídos os que se atopan no Museo. 1 álbum.
- Caricaturas e debuxos doutros persoeiros: impresos compilados por Fernández del Riego, de menor interese por tratarse de copias. 1 álbum.

Non se aborda aquí a colección de arte formada por Francisco Fernández del Riego, hoxe como exposición permanente aberta ao público na Casa Galega da Cultura .

Coleccións facticias

Forman un grupo heteroxéneo, que corresponde a toda unha serie de materiais e documentos que foron compilados polo seu tema. Non gardan relación directa coa vida e actividades de Francisco Fernández del Riego, alén do interese que tiña para el a súa acumulación.

Merecen salientarse as seguintes agrupacións:

- Recortes de prensa sobre actividade política en Galicia: reunidos minuciosamente desde 1976 ata 2009. Serie moi voluminosa que ocupa 330 caixas.
- Expedientes sobre persoeiros: referidos principalmente a escritores e artistas (Castelao, Otero Pedrayo, Seoane, Cunqueiro, ...). Non se limita a impresos e recortes, tamén recolle traballos orixinais e nalgúns casos documentación do persoeiro. Anos [1838]-2007. Volume: 38 caixas.
- Documentos de contido político: documentación dispersa que comprende medios impresos e copias de documentación de partidos políticos, moitos deles clandestinos por datarse no período da ditadura franquista. Marxinalmente, tamén se inclúen documentos da oposición á ditadura salazarista de Portugal. Anos 1934-2003. Volume: 3 unidades de instalación.

- Documentos de contido cultural: proxectos de investigación, traballos e material diverso que trata principalmente cuestións relacionadas con Galicia e o seu idioma. Anos 1907-2003. Volume: 18 caixas.
